

Iz sodno-zdravniške prakse.

Piše med. dr. Fran Zupanc.

(Dalje.)

Vzrok, da nastane smrtna poškodba.

Določilo § 129. avstr. kaz. pr. r. slove: „Kedar se zapazijo poškodbe, pretehtati je sosebnost: 1. ali so bile pokojniku po dejanji koga drugega zadane . . .“ Uže poprej so bila navedena nekatera znamenja, iz katerih nam je moči sklepati, s kakšnim orodjem in na kakšen način je bila storjena gotova poškodba; pozneje, in sicer govoreč o poškodbah v posameznih delih trupla (v njihovem sedeži), imeli bodemo priliko, podati še druge opore v tej reči. Tako za sedaj razmotravamo zgolj samomor, navedemo razlike med njim in različnimi usmrtitvami, konečno tudi v kratkem opišemo tiste preiskave, katere lahko z zdravniškega stališča pripomorejo, bodisi da se zve zlodejec, bodisi da se razjasné posebne okolnosti slučaja.

Samomor.

Po izkušnji uže znamo, kako pogostem se vrše samomori; statistika nam pa še pove, da njihovo število narašča od leta do leta, in da vzrok temu ni le to, ker je sploh čedalje več prebivalstva, nego ga je iskati tudi v drugotnih razmerah. V primerno pogostnih slučajih, ko gre za to, je li nam opraviti s samomorom ali pa s silovito usmrtitvijo drugega, nikakor ni odveč, ako, presojujoč silovite načine smrti, ne preziramo tudi gore navedenega faktorja, da se namreč samomori vedno množijo bolj in bolj. Statistika celih držav kaže, da med samomorci prevladuje prav zdatno moški spol. Vzrok je nekaj ta, ker je ženska navadno duševno in telesno slabejša od moža, ker nima tolikanj krepkobe, ker je bolj krotka in potrpežljiva, sosebnost pa, ker je ona v boji za obstanek navadno odločena bolj v stran in nanjo zaradi tega vkupno manj močno vplivajo momenti, katerih naval tako pogostem pojedinca napoti, da si sam življenje konča. Dokazano je nadalje statistično, da se jih največ umori samega sebe v dobi med 40 in 50im letom, torej v času, kedar

je sicer dosežen življenja vrhunec, kedar se pa tudi najbolj kopičijo skrbi za svoj in svoje rodbine obstanek, v času, ko čestokrat zavlada treznost, ki nam kaže vrtoglavi prepad med tem, kar smo dosegli, in med upi, ki smo jih gojili za mladosti, med trudom in delom tu, med konečnim uspehom tam. Primeroma mnogo samomorov nahajamo v mladostni dobi in to se da razlagati odtod, da v mladih ljudeh uže itak nadvladujejo strasti in nagoni, seособno zaradi spolskih vplivov, da je mladina zelo poželjiva veselja, — momenti, kateri tudi provzročujejo, da po velikih mestih prav ta doba kaže največje število samomorcev. Tudi doba pred doseženo spolsko godnostjo ne izključuje samomorov; to dokazuje precej zdatno število samomorov v otrocih. Ustrelil se je 12letni dečko zaradi nepovoljnega šolskega pričála; 13letna deklica ustrelila se je zaradi — nesrečne ljubezni; in Durand-Fardel pripoveduje o 9letnem dečku, ki se je usmrtil v tugi, da mu je ptiček poginil. Redno so torej uprav malenkostni vzroki, ki take otroke nagnejo v samomor; tukaj torej ne gre v čisli jemati splošnega pomena, ki ga ima samomor, nego onega, ki ga je imel vzrok za dotičnega otroka, in treba se ozirati na to, da morejo taki, za odrasle povse malenkostni vzroki dovesti uže do naglega dejanja otroke, seособno ako so zelo razdražni. Število samomorov hitro narašča do 50ega leta, a poznejša leta krči se še hitreje; to ponehavanje pa ni absolutno in razlagati je od tod, da se je v starosti število pojedincev sploh zdatno zmanjšalo.

Izkušnja uči nas nadalje, da nadvladujejo nekateri gotovi načini samomora prav zelo nad drugimi načini. Dokazano je statistično, da se največ samomorcev obesi, za temi je največ takih, ki se utopijo, a potem takih, ki se ustrelijo. Ženske se zopet rajše utopijo, nego li ustrelijo, in le-to pripeti se v ženskah prav redkokrat. Vse to se dá razlagati odtod, da za vprvo navedene načine samomora ne treba posebnih priprav in pripomočkov, da jih je moči laglje zvršiti, da provzročijo naglo in gotovo smrt, da se splošno smatrajo kot taki, s katerimi so spojene najmanjše bolečine. Za druge načine samomora se mero-davni kažejo razni vplivi; to nam svedoči n. pr. statistika samomorov v vojakihi, koder je največ samomorcev, ki se ustrelijo, ker je njim strelno orožje najbolj pri rokah.

Prav tako tudi ne kaže prezirati vpliva, ki ga ima posne-manje; časih naraščajo samomori prav epidemično, čestokrat vrše se isti načini samomora na jednom in istem prostoru in pri otrovanji tudi z enakim strupom. Samomorec izbere si čestokrat jeden in isti most, s katerega skoči, da še celo na mostu isti prostor, kateri so uže drugi izbrali si v to pred njim, in skoraj v vsakem večjem mestu je najti prostorov, na katerih se bolj pogostem zgodé samomori, nego li drugod. Jako različni so najbližnji vzroki samomoru, in njihovega pomena, kakor smo povedali uže gore glede otrok, nikakor ne kaže presojati s sploš-njega stališča, nego treba si vedno predočevati razmere dotičnega pojedinca. Nedvomno usmrti se mnogo samomorcev, ko jim je zmeden um; motil bi se pa, kedor bi izvajal sleharen samomor od zmedenega uma. Osobito melanholična stanja obsegajo po-seben nagon v samomor, stanja, ki vzbujajo uže prav zgodaj, ne da bi se objektivno pojavljala bolezen, misel na samomor in ki morejo to misel tudi zvršiti, stanja, katera prav zaradi tega, ker ni bilo objektivno očividnih znamenj, niso bila spoznana ali pa bila prezrta. Znano je, da se v nekaterih rodbinah sosebnopogostem nahaja samomor in to kot delovito znamenje¹⁾ podedovanega razrodne²⁾ duševnega stanja.

Čestokrat se kedo usmrti tudi zaradi telesnih nadležnostij, osobito neozdravnih in hudih boleznij. Časih in sicer dokaj pogostem vplivajo razne nezgode, izgube imetka, hude skrbi tako zelo na dotičnika, da se usmrti. Še drugi nagibi so: strah pred kaznijo in osramočenjem, nagle duševne razburjenosti zaradi prepirov v rodbini in naposled nesrečna ljubezen, ki sosebnomlajši ženski spol čestokrat tira v samomor.

Vsekakor zanimivo je tudi to, da se zvrši največ samomorov v najlepšem poletnem času; to pa vsaj nekoliko zaradi mučnega različja, ki je med znova vzbujeno prirodo, a tužno voljo samomorčev; strinja se to z opazovanji pri melanholikih, da se namreč duševna preobčutljivost posebno mučno pojavlja vpricho takih utisov, katere duševno zdrav človek občuti za prav prijetne.

¹⁾ *Theilerscheinung.*

²⁾ *degenerativ.*

Razpravljajoč posamezne načine samomora, oziramo se tu samo na travmatični samomor, ker bode o ostalih vrstah samomora govor itak še pozneje.

Najpogostniši način takim samomorom je ta, da si kedo vrat prereže. V to vzamejo se navadno britve, a tudi noži in druga rezila. Samomorec vreže se navadno stoje, redkokedaj sedé in gotovo uprav izjemno ležé. Nategne vrat, oziroma vpogne glavo nazaj, potem nastavi nož, ako ga drži, kakor navadno, v desni roki, na gorenjem konci leve mišice-kimalke ter brez odduška potegne nož preko gorenjega dela prednjega vrata na desno. V tem slučaju je rana nekoliko nagnena na desno. Čestokrat naletimo pa tudi na povprečne vreznine in umeje se po sebi, da gre rana, ako je bilo z levo roko vrezano, na pošev od desne zgoraj na levo in spodaj. Navadno se torej ne bomo motili, ako oznamenimo višje ležeči konec rane za mesto, kamor se je vrezalo; no, zabiti seveda ne smemo, da znabiti tega mesta ni moči več spoznati, bodisi ker so se skrčili robovi rane, bodisi ker je bilo vrezano na več krajih.

Globočina rane zavisi od sile, s katero je bilo vrezano, in od ojstrosti uporabljenega rezila, razumno pa je, da se tu kažejo vplivni tudi deli, na katere je naletelo prodirajoče rezilo; tako prav pogostem ovira daljši prodir rezila jabolko, osobito ako je uže okostenelo. Kedar ni bilo takih zaprek, prereže si lahko samomorec vse mečje do hrbtenice, da, vreže se celo v hrbtenico samo. Ako je potegnil rezilo v jednom obloku in krepko brez odduška preko najbolj štrlečega mesta na vratu, onda je rana lahko povse zmerna in poškodovani so v obeh polutah jednaki ustroji. Večkrat poškodovana je pa sosebno zelo le jedna polovica vratú, osobito ona polovica, na kateri je bil najprej nož nastavljen; no, tu prerezane so tudi čestokrat velike obvratne žile; — kedar pa je bilo vrezano bolj jednakomerno in tangencialno preko jabolka, onda so čestokrat nepoškodovana. Tedaj naletimo navadno na rano, ki spaja obe kimalki; bolj globoko ležeče velike obvratne žile pa niso poškodovane, pač pa so prerezane površne žile, osobito grlovne vnanje privodnice¹⁾ in gorenje golšne odvodnice²⁾. Izguba krvi iz teh žil pa je

¹⁾ *Vena jugularis*.

²⁾ *Arteria thyroidea*, Schilddrüsenarterie.

tolika, da provzroča smrt, nekaj zaradi izkrvavenja, nekaj, in na to se treba vsikedar ozirati pri vrezninah na vratu, zaradi tega, da prodirajoča kri zaide v prerezana dihala, da jo torej dotičnik vsrka in se tako zaduši; zadnje pripeti se pa lahko tudi takrat, ako je popolnoma odrezani poklopec¹⁾ zašel v jabolko, slučaj, kateri primeroma ni tako redek. Neprimerno bolj pogostem nalletimo na vratu takih samomorcev na več vreznin, katere so različno globoke in prehajajo čestokrat druga v drugo; le-to opazuje se sosebno dostikrat na jabolku, ki je na tak način čestokrat križem prerezano ali pa samo tako narezano. Navadno vidimo torej na vratu takih samomorcev jedno globoko rano in poleg nje več ali manj površnih, nekoliko spajajočih se ran, in to svedoči, da si je dotičnik še potem, ko si je bil prizadel prvo in skoraj redno tako najglobokejšo rano, mogel prizadeti drugih; to je razumljivo sosebno tedaj, ako niso bile velike žile prvotno, nego, kakor navadno, še-le pozneje poškodovane; no, pa tudi v prvem slučaju ne mine takoj zavest in pojedinec se, dasi tako težko ranjen, vender lahko še parkrat hitro vreže. Prav tako si samomorec lahko potem, ko si je uže vrat prerezal, prizadene še drugih ran, tako sosebno vreznine v lehtu²⁾ in v zapestji, kombinacija, ki jo je primerno pogostem videti in iz katere se navadno naravnost da sklepati samomor. Bolj navadno pa je, da si samomorec še-le potem prereže vrat, ko se je poprej zaman poskušal usmrtiti na drug način. Tako je opazoval Hoffman uže parkrat trupla samomorcev s prerezanim vratom, ki so najprej uže skušali usmrtiti se s strelom v usta, a so si tako samo nebo razdeli. Kakor se iz navedenega razvidi, nikakor ne treba torej, da bi moral takšen samomorec na istem mestu obležati, kjer si je uprav vrat prerezal, in to niti takrat, ako so bile poškodovane globoke obvratne odvodnice, sosebno pa, ako je bila poškodovana samo jedna.

(Dalje prihodnjič.)

¹⁾ *Kehldeckel.*

²⁾ *Elbogengelenk.*

